

Pedro Lemebel AŠ BIJAU, MATADORE

Iš ispanų kalbos vertė Alma Naujokaitienė

R A R A

Vilnius, 2026

1986-ųjų pavasarį pro atvirą to namo langą plazdėjo apdegusi užuolaida, lyg atidengdama perregimą praeities skraistę. Metai, pažymėti rūkstančių padangų dūmais užtvirtose Santjago gatvėse. Santjago, kuris pabudo nuo puodų daužymo ir vis dingstančios elektros, virš galvų spragsint ir kibirkščiuojant kadamuojantiems laidams. Paskui – visiška tamsa, akinantys šarvuočio žibintai, šūksniai „Stok, tu šūdo gabale!“, šūviai ir paklaikusios minios bėgimas, tarsi metaliniai kastanječių garsai draskytų minkštu veltiniu apmuštą naktį. Niūrios naktys, perskrodžiamos šūksnių, nepaliaujamo skandavimo „Dabar jis kris! Dabar jis kris!“ ir daugybės paskutinės minutės naujienų, transliuojamų „Radio Cooperativa“ bangomis.

Anuomet tai buvo ankštas kampinis namukas, trijų aukštų, su įvijais laiptais, vedančiais į palėpę. Iš jos atsivėrė šešėliuose skendintis miestas, apgaubtas drumzlinu dulkių šydu. Nors ne didesnė už balandinę – trys sienos ir turėklai, čia buvo pakankamai erdvės, kad šio kampo karalienė La Loka – kurios rankos judėjo it grodomos

marimba – turėtų kur džiaustyti paklodes, staltieses ir apatinius. Rytais prie atvirų langų ji dainuodavo „Aš bijau dėl tavęs, matadore, kad vakarop tavo juokas nutilis“, ir visi aplinkiniai žinojo, jog naujasis kaimynas yra būtent toks, kvartalo meilutė, pernelyg susižavėjusi tuo senu, nušiuursiu trobesiu. Kartą čia pasirodęs raudonplaukis gėjus surauktais antakiais paklausė, ar galėtų išsinuomoti tą žemės drebėjimo liekaną ant kampo. Ar veikiau ant plauko pakibusią scenos dekoraciją – praleistą galimybę seniai praėjusiais miestų atsinaujinimo laikais. Tiek metų buvo apleistas, kad tapo prieglobsčiu pelėms, dvasioms ir šikšnosparniams, kuriuos ji, apsiginklavusi plunksnų šluotele ir šluota, negailestingai išvaikė, su fėjos energija braukydama voratinklius, gėjišku falcetu pritardama Luchiui Gaticai¹ ir kosėdama „Bésame mucho“ tame nuo viso kuopiamo šlamšto kilusiame dulkių debesyje.

Tik princo ant balto žirgo jam trūksta, kuždėjosi senolės, susėdusios kitapus gatvės ir stebeilydamos jos judesius, it kolibrio plazdenimą prie lango. Jis toks mielas, kartojo klausydamos jos senamadiškų dainų ir linguodamos į ritmą anų laikų melodijų, pažadindavusių visą kvartalą. Ta išraiškinga muzika, rytais iš lovų verčianti naktinėtojus pagiringus vyrus, pataluose besivartančius dykūnus paauglius ir tinginius moksleivius, nenorinčius eiti į pamokas. O kai *new wave* dainininkė Cecilia réksmingai užtraukdavo „Aleliuja“, tai prilygdavo kvietimui į rytinę rikiuotę, gaidžio užgiedojimui auštant ar muzikiniam žadintuvui, kurio garsą toji kiek pamišusi persona padidindavo iki maksimumo. Tarsi tais banaliais žodžiais „Ir... tada-a-a-a tavo ran-nkos sui-i-i-i-ms maną-ą-ą-ą-ą-ą-ą-sias“, kurie išvaikydavo miegus kaimynams, norėtų pasidalyti su visu pasauliu.

¹ Luis Enrique Gatica Silva (1928–2018), geriau žinomas kaip Lucho Gatica, buvo Čilės bolero dainininkas, kino aktorius ir televizijos laidų vedėjas, dar vadinamas „bolero karaliumi“.

Taip La Loka per labai trumpą laiką tapo Santjago žemesniosios klasės socialinio zoologijos sodo dalimi, kurio gyventojai, gretimoje krautuvėlėje iškauliję skolon pusę puodelio cukraus, tarp nedarbo priepuolių šerdavo blusas. Vietos krautuvėlė, tas kvartalo paskalų klubas, nesibaigiančio malimo liežuviu ir gandų apie šalies politinę padėtį epicentras. Paskutinio protesto rezultatai, opozicijos pareiškimai, diktatoriaus grasinimai, būsimieji rugsėjo mėnesio rinkimai. Kad dabar jau tikrai, kad jau toliau 1986-ųjų niekaip nebe-trauks, kad 1986-ieji yra lemtingi. Visi į parką, į kapines, atsineškite druskos ir citrinų nuo ašarinių dujų, ir tiek daug naujienų, kad radijas nuolat transliavo:

ČIA „RADIO COOPERATIVA“, MANOLA ROBLES PRANEŠA...

Tačiau politinė situacija La Lokos nejaudino. Jai buvo baisu klausytis radijo stoties, kuri perduodavo tik blogas naujienas. Šią tararaiką galėjai girdėti visur, tas protesto dainas ir įkyrėjusius svarbius pranešimus, verčiančius susiimti už širdies. Ji mieliau klausydavosi senų gerų nostalgiskų laidų: „Širdies ritmu“, „Tiems, kurie kadaise buvo jauni“ arba „Priemiesčių vakarai“. Ir taip leisdavo ištisas popietes, siuvinėdama milžiniškas staltieses bei paklodes senoms aristokratėms, dosniai apmokančioms jos kruopštų rankų darbą.

Tas namas 1986-ųjų pavasarį buvo jos prieglobstis. Galbūt vienintelis širdžiai mielas dalykas, vienintelė sava erdvė, kurią La Loka kada nors gyvenime turėjo. Todėl išpuošė jo sienas kruopščiai, kaip vestuvinį tortą. Karnizus apkabinėjo paukščiais, vėduoklėmis, vijoklinėmis gėlėmis ir andalūziškomis skaromis – mantilijomis, dengusiomis nematomą pianiną. Baldus atstojančios dėžės buvo užmaskuotos kutais, nėriniais ir tiulio kaspinais. Tas sunkias dėžes laikinai priimti paprašė jaunas vyras, sutiktas kaimynystėje esančioje krautuvėlėje, išvaizdus vaikinai, kreipęsis į ją paslaugos. Sakė,

kad tai tik knygos, vien uždrausta literatūra, kalbėjo jis lūpomis, drėgnomis it vandens lelijos. Ir tokiu vyrišku balsu, kad ji nepajėgė atsispirti, o tuo balsu ištarti žodžiai tebeaidėjo jos peroksidu nušvie-sintoje *marikono*¹ galvoje. Kodėl ji turėtų dar ko nors klausinėti? Juk pasakė, kad jis vardu Karlosas, toks ir toks, kad tokiam ir tokiam universitete studijuoja tą ir tą, dargi kyštelėjo jai po nosimi asmens dokumentą, bet ji, užburta violetinio jo rudų akių atspalvio, nė nespėjo į šį žvilgtelėti.

Pirmąsias tris dėžes jis paliko koridoriuje. Tačiau ji primygti-nai tvirtino, kad jos ten trukdys, reikia pernešti į miegamąjį, ten jai atstotų naktinį stalelį – būtų kur pastatyti radiją. Jei tai ne per daug vargo, nes radijas yra vienintelis mano bičiulis, tarė ji nukai-tusi, nuo motinos atskirtos avelės išraiška stebėdama, kaip ant jo kaktos spindi prakaito lašeliai. Kitas dėžes ji paskirstė tuščioje savo vaizduotės erdvėje, tarsi statytų dekoracijas filmui: va čia, Karlosai, geriau prie lango. Ne, Karlosai, ne taip arti viena kitos, atrodo kaip karstai. Labiau į vidurį, Karlosai, bus kaip kavos staliukai. Ne, sta-čiomis negerai, Karlosai, geriau paguldyk arba šonu, Karlosai, kad atskirtų erdves. Aukščiau, Karlosai, labiau į dešinę, atsiprašau, turė-jau omenyje į kairę. Nepavargai? Truputį pailsėkime, gal norėtum kavos? Apsigobusi plunksnų boa, ji sukinėjosi po namus lyg dūz-gianti kamanė ir negalėjo liautis. Taip, Karlosai. Ne, Karlosai. Gali būti, Karlosai. Turbūt, Karlosai. Kartojo tą vardą tarsi siuvinėtų jo raides ore, užliūliuota šio artumo aido. Tarsi jos, gležno vyriš-kio, liežuvio variklis būtų užstrigęs kartodamas, tardamas tą vardą, laižydamas jį, gardžiuodamasis tais skiemenimis, kramtydamas, užpildydamas save tuo „Karlosu“, taip giliai ir plačiai, kol jis virsdavo

¹ Tradiciškai žodis *maricón* (isp.) vartojamas kaip homofobiškas keiksmažodis, įvardi-jant gėjus, translyčius ar moteriškų bruožų turinčius vyrus. LGBTQ bendruomenėje šis žodis gali turėti platesnį semantinį registrą – nuo neutralaus iki familiaraus, netgi draugiško.

švelniu atodūsiu, jaukiai įsitaisiusiu tarp „K“ ir „a“, tuo „K-arlosu“, kurio buvimas nutvieskė visus namus.

Per visą tą laiką atsirado dar daugiau ir dar sunkesnių dėžių, kurias Karlosas sunešiodavo įtempęs savo galingus raumenis. O La Loka išrasdavo vis naujus baldus, gausindama užtiesalų ir pagalvėlių dekorą, slepiančių drovią sarkofagų paslaptį. Paskui prasidėjo susibūrimai, vidurnaktį, paryčiais, kai rajonas jau būdavo virtęs knarkimo ir bezdėjimo choru, griausmingai atliekančiu sapnų „Marselietę“. Tie Karloso draugai susirinkdavo palėpėje net ir per pačią liūtį, permirkę iki siūlo galo. Vienas, lyg tarp kitko, visada likdavo lūkuriuoti lauke prie kampo. Karlosas prašydavo jos leidimo primerkęs savo įkypas it lūšies akis. Tai mano bičiuliai iš universiteto, neturi kur mokytis, o tavo namai tokie erdvūs ir širdis plati. Tai argi galima jam atsakyti, kai vien nuo to juodbruvo vyro artumo jaučiasi visa sudrėkusi, o prakaitas ima žliaugti upeliais? Be to, jaunuoliai, kuriuos ji spėjo pamatyti, jai pasirodė padorūs ir mandagūs. Tegu sau būna ir jaučiasi kaip namie, galvojo pilstydama jiems kavą, liežuvio galiuku suvilgydama lūpas, kad blizgėtų, ir niūniuodama per radiją transliuojamas meilės balados – „Tu prisijaukinai mane, todėl susimąsčiau“ – ir visokias lengvabūdiškas frazes, kurios blaškydavo studentų dėmesį. Tuomet jie atimdavo iš jos įkvėpimo šaltinį – perjungdavo radiją, pakeisdami į tą siaubingą stotį.

„RADIO COOPERATIVA“ PRANEŠA: ŽIAURŪS SUSIRĖMI-
MAI ŠIUO METU FIKSUOJAMI BERNARDO O’HIGGINSO
PROSPEKTE. TEN PAT IŠKILO BARIKADOS...

Užėjus šiltiems rugpjūčio orams, namai tapo it saldainiukas. Populiarios Čilės operetės „Gėlių pavėsinė“ scenografija, sukurta iš Holi-vudo atliekų ir didelio entuziazmo. Rytietiški rūmai su nuo lubų nukarusiomis glamžyto šilko skiautėmis, su senais manekenais,

atgimusiais it apokaliptiniai angelai arba centurionai, saugantys įmantrias spalvingo gėjaus fantazijas. Dėžės ir skrynios pavirto sostais, krėslais ir kušetėmis, ant kurių apsilankiusios galėjo išsitiesti jos ekscentriškos draugės. Nedidelė grupelė karalienių užsukdavo išgerti arbatos ir išeidavo prieš atvykstant „senjoros kavalieriams“, kaip juokais vadindavo raumeninguosius namų šeimininkės gerbėjus, primygtinai reikalaudamos juos supažindinti. Aš ne kvailė, mąstydavo ji, nurinkdama puodelius, nubraukdavo trupinius ir palydėdavo jas iki durų, sakydama, kad vaikinų nedomina pažintys su kitomis plaštakėmis.

Taigi, susirinkimai ir marširavimai po tuos išdabintus namus tapo nenutrūkstami, kasdien vis smarkesni, vyrai dardėdavo aukštyne žemyn suklypusiais laiptais, grėsusiais sugriūti nuo jų galingų žingsnių. Kartais Karlosas neprisijungdavo prie jų palėpėje ir iš visų jėgų stengdavosi nukreipti vargšės vištelės dėmesį, slėpdamas nuo jos žvilgsnio kaukėtuosius lankytojus. Aiškindavo, kad kai kuriuose susitikimuose net ir jam neleista dalyvauti, ir užtvėrdavo jai kelią, jei vedama draugiško smalsumo bandydavo pasiūlyti kavos. Juk jie ten, viršuje, turbūt mirtinai sušalę, įtikinėjo žiūrėdama į neperkalbamą Karloso veidą. Ir apskritai, kodėl aš negaliu ten eiti? Juk tai mano namai. Tuomet Karlosas atlyžęs suimdavo už rankų ir vanago žvilgsniu įsistebeilydavo į ją, naiviai it balandis. Žinai, kokie tie vyrai, jiems nepatinka, kai juos trukdo, ypač kai mokosi. Jų laukia svarbus egzaminas, netrukus baigs. Klausyk, atsisėsk, pasikalbėkime.

Karlosas buvo toks geras, toks mielas, toks malonus. O ji – tokia įsimylėjusi ir užburta, it lunatikė apdujusi nuo tų naktinių pokalbių, kol baigdavosi susitikimai. Ilgos tylos valandos, žiūrint į jo pavargusias kojas, atsainiai užmestas ant šilkinų fuksijų spalvos pagalvėlių. Aksominė tyla glostė jo melsvą, neskustą skruostą. Sunki tyla, migdanti, slegianti leisgyvį iš nuovargio. Pūkinė mieguista tyla, len-

kianti žemyn jo apsunkusią galvą, bet ji – visiškai budri, švelni kaip vata – atsargiai pataiso pagalvę, kad jam būtų patogiau. Tada glosnus judesys – jos pirštinėta ranka, artėjanti prie jo veido, prisilietimas. Paskui išgąstis, įelektrinto prisilietimo virpuly, kuris jį pažadina, ir ji skubiai atsistoja, dėdamasi, kad ieško kažko, lyg būtų pametusi. Kas yra? Kas atsitiko? Nieko. Tu užmigai. Norėtum antklodės? Žinoma. Ar jie dar nebaigė? Neleisk man užmigti, pasakok apie savo gyvenimą, apie save. Gal galėčiau dar puodelį kavos?

Tuomet, per tuos pasisėdėjimus iki išnaktų, atskirta nepaliaujamai smilkstančių cigarečių dūmų uždangos, ji savo dainingu balseliu pynė atminties gijas, jau išblėsusius prisiminimus. Pasakojo nuotrupas iš buvusio kampo karalienės gyvenimo, kai naktimis bastydavosi bevardžiais skersgatviais, apšnerkštose gatvėse kurdama savąjį „atogrąžų rojų“. Svinguojant nakties ritmu galiausiai rasdavosi koks nors įkaušęs šokių partneris, kurio glėbiui kelioms valandoms už kelias monetas patikėdavo savo likimą, o karšti jo sėdmenys sušvelnindavo stingdantį šaltį. Kiekviena skubota sueitis buvo tarsi kerštas gyvenimui, seksu nugaludinant aštirus skausmingos lemties kampus. Paskui – tik pastirę apatiniai, pamesta kojine, tuščias butelis be jokios žinutės, be nuorodos, be salos, be lobio, be žemėlapių, į kurių pažiūrėjus galėtų nukreipti savo spurdančią kregždutės širdį. Nes jos širdis, plastanti it mažytis kolibris, liko našlaitė dar vaikystėje, kai mirė motina. Jos širdis, tirtanti it voverė iš baimės nuo tėvo keiksmų ir skausmingų randų, paliktų auklėjimo diržu. Sakydavo, muš mane tol, kol tapsiu vyru. Kad nebereikėtų kęsti gėdos ar veltis į muštynes su sėbrais iš profsajungos, traukiančiais per dantį, kad jo sūnus – išsigimėlis. Jis buvo toks mačo, taip mokėjo apsieiti su moterimis, taip galantiškai elgėsi su kekšėmis ir buvo toks girtas, kai tąkart pasinaudojo manimi. Kai toks dramblotas ir įkaitęs jo kūnas prispaudė mane prie žemės. Skęsdamas to kambario tamsoje, iš nevilties blaškiausi it ant iešmo pamautas viščiukas, kaip

nupeštas balandis, bet neturėjau nei jėgų, nei drąsos pasipriešinti kieto raumens, įsiskverbusio į mano kūną ir atmintį, jėgai. O paskui vėl tas pats slogus jausmas „nieko neprisimenu“, ta pati pamesta kojine, ta pati raudonais žiedlapiais nužymėta paklodė, tas pats deginimas, tas pats tuščias butelis su užrašu „gelbėkit“ rausvame klozeto vandenyje.

Sakydavo, kad esu pedikas ir nevykėlis, kurį velionė žmona jam paliko už bausmę. Todėl jis buvo man labai griežtas, liepdavo man muštis su kitais vaikais. Bet aš niekada nemokėjau apsiginti, net nuo mažesnių berniukų; apkūlę mane jie pergalingai sprukdavo, sugniaužę šiltu šokoladu iš mano nosies suteptus kumšteliuos. Keletą kartų jam skambino iš mokyklos ir rekomendavo siųsti mane pas psichologą, bet tėvas atsisakė. Mokytoja tikino, kad gydytojas gali padaryti mano balsą kimesnį, kad tik gydytojas gali pakeisti tą mano eiseną, lyg žengčiau per kiaušinius, tuos pamaiviškus žingsnelius, nuo kurių vaikai lepdavo juokais, o klasėje kildavo betvarkė. Bet jis atrėžė, kad tai nesąmonė, kad vien kariuomenė gali mane pataisyti. Tad vos sukako aštuoniolika, užrašė mane į kariuomenę, o jo bičiulis seržantas sutiko priimti mane į savo pulką. Karloso miegai išgaravo, jis gurkšnojo kavą nudelbęs akis. Vadinasi, atlikai karinę tarnybą? – paklausė, įsistebeilijęs į tas vieversio rankas, sudėtas ant kelių. Gal proto netekai, nieku gyvu. Būtent dėl to dingau iš namų ir daugiau niekada jo nebemačiau. Palėpėje pasigirdę žingsniai bylojo, kad susirinkimas baigtas. Rytoj papasakosi kas buvo toliau, išsitiesdamas visu ūgiu lyg paslaptį ištarr Karlosas, toks aukštas, kad jį, žaisdama užuolaidos kutais, turėjo atlošti galvą.

Apie mano praeitį tu visko klausinėji, kokia ji?

Juk prieš pamilstant reikia patikėti.

Dėl meilės verta net gyvenimą aukot, bet nenumirti,

štai kas yra meilė, o ne tai, kas yra tavyje-e...